

Trūkumi sodīšanā par transportlīdzekļu vadīšanu narkotisko vielu ietekmē

Ja bioloģiskās vides paraugos kaut kas tiek atrasts, narkologs vienmēr konstatē iespaidu, tādējādi pārkāpjot likumu un noteikto kārtību. Taču tas ir nepareizi un pretlikumīgi, jo pats likumdevējs Noteikumu Nr. 15 27.7. punktā ir paredzējis, ka ir situācijas, kad var konstatēt narkotiskās vielas lietošanas faktu, bet nav narkotisko vielu iespaids (lietošanas fakts nenozīmē iespaidu).

Mg.iur. EDGARS DŽERINŠ

Foto: Boriss Koļesņikovs, "LV"

Attiecībā uz medicīniskās pārbaudes veikšanas kārtību transportlīdzekļu vadītājiem sabiedrībai tiek piedāvāta maldinoša judikatūra. Tiesību aktu datubāzē NAIS atsaucē pie 11.01.2005. Ministru kabineta (turpmāk tekstā – MK) noteikumiem Nr. 15 "Kārtība, kādā nosakāma alkohola koncentrācija asinīs un izelpojamajā gaisā un konstatējams narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids" (turpmāk tekstā – Noteikumi Nr. 15) ir minēts tikai viens spriedums – Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 15. maija spriedums lietā Nr. SKA-181/2008 (turpmāk tekstā – P. Jaundžeikara lieta). Taču šis spriedums ir nepareizs kaut vai viena būtiska iemesla dēļ – netika vērtēta likumā noteiktā atšķirība starp konkrētas vielas lietošanas faktu (Noteikumu Nr. 15 27.7. punkts, par ko atbildība paredzēta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk tekstā – LAPK) 46. pantā) un atrašanos vielas iespaidā (Noteikumu Nr. 15 27.4. punkts, par ko atbildība paredzēta LAPK 149.15 panta piektajā daļā).

Vispirms jānorāda, ka transportlīdzekļu vadīšanas narkotisko vielu iespaidā gadījumā medicīniskās pārbaudes veicējam saskaņā ar Noteikumu Nr. 15 (šie noteikumi attiecas tikai uz transportlīdzekļu vadītājiem) 27. punktu ir jākonstatē trīs iespējamie stāvokļi:

"27.2. nav konstatēts narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids;

27.4. ir konstatēts narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids;

27.7. ir konstatēts konkrētas vielas lietošanas fakts, bet nav konstatēts narkotisko vai citu apreibinošo vielu iespaids."

27.2. punkts ir pašsaprotams – nav nekādu vielu iespaids. 27.4. punkts arī ir pašsaprotams – ir konstatēts narkotisko vielu iespaids. Taču ar 27.7. punktu Latvijā ir būtiskas problēmas, kuras diemžēl netika vērtētas P. Jaundžeikara lietā (procesā bija sajūta, ka piedalāties skaistumkonkursā – patīk kādam vai nepatīk P. Jaundžeikara tēvs!). 27.7. punkts ir piemērojams tādos gadījumos, kad ir konstatēts narkotiskās vielas lietošanas fakts un personai piemērojams administratīvais sods saskaņā ar LAPK 46. pantu, bet

nav konstatēts narkotiskās vielas iespaids – tāpēc transportlīdzekļa vadītāju nevar sodīt par transportlīdzekļa vadīšanu narkotisko vielu iespaidā saskaņā ar LAPK 149.¹⁵ panta piekto daļu.

Noteikumu 27.7. punkta būtība un nepieciešamība kļūst pašsaprotama, piemēram, tādu kanabionīdu (Indijs kaņepju produkti²) kā marihuāna un hašišs gadījumā, jo šīs narkotiskās vielas lietošanas faktu var konstatēt pat divarpus mēnešus pēc lietošanas, bet iespaids ilgst vien dažas stundas: "Asins vai urīna paraugā izmeklē THC vielmaiņas produktus. Kanabionīdi no organisma izzūd lēni. To pusizdalīšanās laiks vidēji ir astoņas diennaktis, reizes deva no organisma izzūd 2–4 nedēļās. THC metabolītus urīnā var atrast pat 10 nedēļas pēc smēķēšanas."³

P. Jaundžeikara gadījumā un, kā izrādās, medicīniskajās pārbaudēs vispār Latvijā netiek vērtēts Noteikumu Nr. 15 27.7. punktā minētais gadījums (katrā ziņā tas netiek darīts VSIA "Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrs" Hospitāļu ielā 55, Rīgā, kur uz pārbaudi tiek vesti visi Rīgā un Rīgas rajonā aizturētie vadītāji). Ar Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 09.04.2009. lēmumu lietā Nr. 1 32 0058 09/4 tiesa

Skaidrojumi. Viedokļi

izbeidza administratīvo lietvedību ar P. Jaundžeikara lietu identiskā lietā. Lietas izskatīšanas gaitā tiesā liecības sniedza VSIA "Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrs" narkologs (tieši tas pats narkologs, kurš veica medicīnisko pārbaudi arī P. Jaundžeikaram). Narkologs 18.03.2009. tiesas sēdē liecināja: "Mums ir viens atzinums šinī gadījumā! Ir tikai iespāids pēc Ministru kabineta noteikumiem. Viens formulējums!" Tātad, ja bioloģiskās vides paraugos kaut kas tiek atrasts, narkologs vienmēr konstatē iespāidu, tādējādi pārkāpjot likumu un noteikto kārtību. Taču tas ir nepareizi un pretlikumīgi, jo pats likumdevējs Noteikumu Nr. 15 27.7. punktā ir paredzējis, ka ir situācijas, kad var konstatēt narkotiskās vielas lietošanas faktu, bet nav narkotisko vielu iespāida (lietošanas fakts nenozīmē iespāidu).

Vienīgais veids, kā objektīvi konstatēt iespāidu, ir konstatēt konkrētas vielas daudzumu organismā, kas citās valstīs tiek darīts.

Minētajā administratīvajā lietā Nr. 1 32 0058 09/4 abi ceļu policijas darbinieki tiesā liecināja, ka narkotisko vielu ietekme klīniski netika konstatēta, tāpēc vadītājam esot ļauts pašam turpināt ceļu pie automašīnas stūres (vadītājs pirms sešām dienām bija Amsterdamā, kur marihuānas smēķēšana ir atļauta). Turklāt uz Hospitāļu ielu 55 vadītājs savu automašīnu vadīja pats, bet blakus sēdēja policijas darbinieks. Narkologs, pretēji divu policistu teiktajam, 18.03.2009. tiesas sēdē liecināja (kaut liecību sniegšanas sākumā atzina, ka konkrēto vadītāju vispār neatceras lietu daudzuma dēļ): policijas darbiniekiem ir paskaidrots, ka vadītājs nedrīkst nekur braukt un tas esot uzrakstīts uz transportlīdzekļa vadītāja nosūtījuma uz medicīnisko pārbaudi. Tiesas sēdē pārliecinājāmies, ka narkologa teiktais par uzrakstu uz vadītāja nosūtījuma uz medicīnisko pārbaudi neatbilst patiesībai, jo tāda uzraksta uz šī dokumenta nav.

Medicīniskās pārbaudes protokolā lietā Nr. 1 32 0058 09/4 ir konstatēts, ka vadītāja apziņa ir skaidra, orientācija saglabāta (22. punkts), domāšana neizmainīta (23. punkts), uztvere netraucēta (25. punkts), atmiņa atbilst vecumam (26. punkts), runā sakarīgi (28. punkts) un nav psihotisko traucējumu, ilūziju, halucināciju, murgu u. c. traucējumu (29. punkts). Šāds personas apraksts ir pilnīgi pretējs marihuānas iespāidā esošas personas tēlam, jo nav raksturīgās eiforijas, apjukuma, ilūziju u. c. uzvedības traucējumu. Tāpat narkologs atzina, ka daži no medicīniskās pārbaudes protokola 9.–19. punktā minētajiem simptomiem var būt no noguruma, slimībām, stresa un citiem apstākļiem.

Līdz ar to, lai noteiktu, vai transportlīdzekļa vadītājs atrodas narkotisko vielu iespāidā (Noteikumu Nr. 15 27.4. punkts) vai ir konstatēts tikai narkotiskās vielas lietošanas fakts (Noteikumu Nr. 15 27.7. punkts, par ko ir paredzēta atbildība LAPK 46. pantā), ir jākonstatē konkrēts šīs vielas daudzums vai vismaz klīniski jākonstatē, ka persona atrodas narkotisko vielu iespāidā. MK Noteikumos Nr. 15 un Ceļu satiksmes noteikumos alkoholam ir noteikta pie-

ļaujāmā robeža transportlīdzekļa vadīšanai – 0,5 promiles. Savukārt narkotisko un psihotropo vielu skaits atbilstoši 08.09.2005. MK noteikumu Nr. 847 "Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem" pielikumos esošajiem sarakstiem ir ļoti apjomīgs. Līdz ar to MK Noteikumos Nr. 15 nav noteikts katras konkrētas vielas daudzums, kas rada iespāidu, un kad iespāids beidzas, piemēram, 0,5 promiles alkohola gadījumā. Tādējādi speciālistam narkologam katrā konkrētā gadījumā ir jāizvērtē, kāds vielas daudzums rada ietekmi, bet kāds – vairs ne.

P. Jaundžeikara lietā narkologs medicīniskās pārbaudes protokolā arī izdarīja virkni ierakstu, kuri nekādā ziņā neliecina par personas atrašanos narkotisko vielu iespāidā: "Apziņa skaidra, orientācija saglabāta" (22. punkts), "Uztvere netraucēta" (25. punkts), "Runā sakarīgi" (28. punkts), "Nav psihotisko traucējumu, ilūziju, halucināciju, murgu u. c. traucējumu" (29. punkts). Trīce (19. punkts) un saspringums (27. punkts) var būt no stresa un uztraukuma, ja nakts vidū personu aiztur vairāki policisti, kā to atzina narkologs. Tāpat plkst. 5.35 no rīta pēc klubu apmeklēšanas noguruša, tikpat negulējuša un pārguruša mediķa viedoklis par emociju eiforiskumu (24. punkts) ir visnotaļ subjektīvs. Katrā ziņā narkologs īpaši neiedziļinās, jo, kā jau minēts, atzinumā vienmēr raksta, ka ir iespāids, ja bioloģiskās vides paraugos tiek atrastas kaut kādas vielas, un vielu lietošanas faktu nekad nekonstatē. Šo lietā visbūtiskāko aspektu diemžēl P. Jaundžeikara lietā tiesa nevērtēja un nevienas instances spriedumā par to nav neviena vārda. Manuprāt, vienīgais veids, kā objektīvi konstatēt iespāidu, ir konstatēt konkrētas vielas daudzumu organismā, kas citās valstīs tiek darīts.

Jāpiezīmē, ka atšķirībā no narkologa minētajās apskatītajās lietās ir arī citi viedokļi, kuri sakrīt ar Noteikumos Nr. 15 noteikto:⁴ "4. Ir konstatēts konkrētas vielas lietošanas fakts, bet nav konstatēta narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu ietekme.

Kritēriji: atzinumu sniedz, ja nekonstatē klīnisko simptomātiku, bet laboratoriski bioloģiskajā vidē ir atrasta konkrēta viela."

Ar nožēlu jāatzīst, ka P. Jaundžeikara gadījumā ne narkologs, ne visu instanču tiesas neveica nekādas darbības, lai izpildītu likuma prasības un nodalītu vielas lietošanas faktu no atrašanās vielas iespāidā. Ar nožēlu jāatzīst arī tas, ka esmu pārliecināts: ja P. Jaundžeikara vietā būtu bijis P. Liepiņš, tad spriedums būtu bijis līdzīgs Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 09.04.2009. lēmumam lietā Nr. 1 32 0058 09/4, izvērtējot atšķirību starp narkotiskās vielas lietošanas faktu un atrašanos narkotiskās vielas iespāidā. ■

¹ Pirms katras tiesas sēdes plašsaziņas līdzekļos izskanēja saukļi – "Vai tiesa tiešām attaisnos narkomānu?"; tiesu portālā "tiesas.lv" tiesu kalendārā LR Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta dienas kārtībā bija 10 tiesas sēdes, bet P. Jaundžeikara vārds vienīgais netika uzrādīts; 2008. gada 15. aprīli tiesu portālā "tiesas.lv" tika publicēta informācija "Izskatīja lietu par Pētera Jaundžeikara saukšanu pie administratīvās atbildības", kaut šajā portālā parasti netiek publicēta informācija pat par daudz svarīgākām lietām.

² Marihuāna un hašijs ir Indijas kaņepju izstrādājumi, kuri satur THC (tetrahidrokanabinols).

³ Narkoloģija. Rīga: Medicīnas apgāds, 2008, 406. lpp.

⁴ Turpat, 451. lpp.